

УДК 37.013:371.1

ББК 74.202.4

И 665

Печатается по решению редакционно-издательского совета
БГПУ им. М.Танка

Редакционная коллегия: Н.В.Грудинский, А.Т.Короткевич
(отв. редактор), А.С.Новик, И.И.Цыркун

Рецензенты: кафедра педагогики и психологии Минского областного института повышения квалификации; директор Турец-Боярской средней школы Молодечненского района, кандидат педагогических наук П.И.Быков

И 665 **Инновационная деятельность в общеобразовательной школе:**

Сб. науч. ст. – Мн.: БГПУ им. М.Танка, 1999. – 169 с.

ISBN 985-435-183-1

В сборник включены научно-методические и научно-практические материалы, содержащие критический анализ, новые идеи по инноватике в учебных заведениях в условиях реформы общеобразовательной школы.

Адресуется научным работникам, педагогам-практикам и всем, кто интересуется вопросами инновационной деятельности.

ББК 74.202.4

ISBN 985-435-183-1

© Коллектив авторов, 2000

© Оригинал-макет: С.М. Козел, 2000

– Австрия: историческое прошлое и настоящее. Кстати, это и есть тема работы этой ученицы, которая представлена на выставке.

– проблема отцов и детей. Брак и семья в современном обществе;

– деньги, цена. Стоимость жизни. Частный бизнес. Трудиться для себя или для общества?

В программе учительницы Нестерович М.Н. в работе с Ермоловичем Виталием предусматривается формирование и развитие логического мышления, учитывается чувственное познание, самочувствие и восприятие, движущими силами являются:

- интерес;
- мотив;
- внешние обстоятельства;
- положительные эмоции;
- проблемность изложения;
- эффект новизны.

Программой предусматривается взаимозависимость между элементами различных множеств, игровые логические задачи, турнирные, численные ребусы, логические операции, признаки предметов, хитрые знаки и т.д.

Интересными являются программы Жуковского В.М., Харловича Д.Е., Крутолевич Т.Н., Тарасенко Т.А. и др.

Очень много нам предстоит еще работать над программами, чтобы достичь нужных результатов.

А.І. Андараля, Г.Ф. Андараля
(г. Минск)

ВЫХАВАННЕ МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ ЯК СУБ'ЕКТАЎ САЦЫЯЛІЗАЦЫІ

Вывучэнне сацыялізацыі малодшых школьнікаў дазваляе нам вызначыць як навуковы факт авалодання дзецьмі асобнымі кампанентамі сацыяльнага вопыту (пазнавальнага, аксіялагічнага, камунікатыўнага, дзейнаснага), так і вызначае ўзроставы і індывідуальны ўзровень сацыялізацыі.

Узнікае пытанне: чым абумоўлена спецыфіка авалодання дзецьмі малодшага школьнага ўзросту асноўнымі кампанентамі сацыяльнага вопыту. Без тэарэтычнай і эксперыментальнай перапрацоўкі гэтага пытання мы не маглі дастаткова абгрунтавана пабудаваць сваю эксперыментальную сістэму выхавання малодшага школьніка як суб'екта сацыялізацыі, г. зн. знайсці метадычныя спосабы суадносінаў выхавання і сацыялізацыі.

Пабудова эксперыментальнай сістэмы адукацыйнага працэсу ў якасці важнейшай умовы патрабавала забеспячэння «натуральнага фону», той аб'ектыўнай прасторы традыцыйнай сацыялізацыі дзяцей, з якой можна было б суадносіць вынік у эксперыментальных групах. Гэта роля, як і належыць, была адведзена кантрольным класам. Але ў нашым выпадку кантрольныя класы (127 вучняў у пачатку эксперыменту і 160 вучняў у канцы эксперыменту) далі нам мажлівасць выявіць і прасачыць у дынаміцы спецыфіку авалодання дзецьмі малодшага школьнага ўзросту асобнымі кампанентамі сацыяльнага вопыту ва ўмовах традыцыйнага вучэбна-выхаваўчага працэсу пачатковай школы і ўздзеяння акаляючага наваколля ў пазіцыі аб'екта сацыялізацыі.

Прырода і асаблівасці сацыяльнага вопыту дзяцей малодшага школьнага ўзросту, абгрунтаваныя намі ў дадзеным даследаванні, дазваляюць выдзяліць некалькі палажэнняў.

1. Сацыяльнае жыццё дзіцяці нават малодшага школьнага ўзросту дастаткова складанае. Яно ўжо ў той ці іншай меры (нягледзячы яшчэ на вялікую ступень неўсвядомленага пачатку) нясе ў сябе патрэбы мэты. Тут «вузел», які ў дзяцей у той ці іншай камбінацыі звязваюцца (спалучаюцца) кампаненты сацыяльнага вопыту. У выніку ўсведамлення і прыняцця мэты (вучэбнай дзейнасці, сродка зносінаў людзей, грамадска-карыснай працы і іншай дзейнасці) як сацыяльнай неабходнасці дзіця малодшага школьнага ўзросту актывізуе энергію сваіх асобных і неўсвядомленых арганічных сіл.

2. Раскрыццё і аналіз унутраных аспектаў сацыяльнага вопыту малодшых школьнікаў звярнулі нашу ўвагу на тое, што сацыяльны вопыт выступае адначасова і як каштоўна-арыентуючы стан (за кошт аксіялагічнага кампанента), і як акт паводзін (за кошт камунікатыўнага кампанента), і як працэс адлюстравання і рэфлексіі (за кошт пазнавальнага кампанента), і як дзейнасны (за кошт дзейнаснага кампанента). Пры гэтым дапамагае выявіць, з аднаго боку, адзінства сацыяльнага вопыту як стану, акта, працэсу і дзеяння, а, з другога, – розная ступень і функцыянавання ўзаемаабумоўленасці і канкрэтных дзяцей.

3. У дзяцей малодшага школьнага ўзросту ў іх сацыяльным вопыце дастаткова праяўляюцца тэндэнцыі суб'екта сацыялізацыі як носьбіта свядомай, адвольнай сацыяльнай дзейнасці. Ядро гэтых тэндэнцый складаюць спробы асвядоміць мэты сацыяльных дзеянняў, іх матывы і каштоўнасную накіраванасць. Якасці суб'екта сацыялізацыі, такім чынам, па-першае, становяцца неразрыўна звязанымі з функцыянаваннем асобных кампанентаў сацыяльнага вопыту. Па-другое, суб'ектны пачатак ў сацыяльным вопыце дзяцей малодшага школьнага ўзросту дапускае

ўсведамленне сябе спачатку як суб'екта практычнай дзейнасці, а потым як суб'екта пазнання.

4. Сацыяльны вопыт дзіцяці – складаны прадукт яго творчага развіцця і, вядома, залежыць не толькі ад уздзеяння грамадства і выхаваўчага асяроддзя, але і эвалюцыяніруе, самаарганізуючыся як бы «з самога сябе». Таму станаўленне сацыяльнага вопыту ў дзяцей нельга звязаць толькі са спецыяльнай арганізаванай і рэгламентаванай жыццядзейнасцю, знешне назіраемая дарослымі ў паводзінах дзяцей малодшага школьнага ўзросту некаторая тэндэнцыя ў спыненні ў развіцці сацыяльнага вопыту на самай справе ўказвае як бы на ўнутраны план сацыяльнай дзейнасці дзіцяці, своеасаблівае «захаванне» дасягнутага ўзроўню сацыяльнага вопыту.

Такім чынам, выбраныя ў нашым даследаванні асаблівасці сацыяльнага вопыту малодшых школьнікаў падводзяць нас да магчымасці азначэння спецыфікі авалодання дзецымі асобнымі кампанентамі сацыяльнага вопыту. Менавіта ў такой пастаноўцы гэта пытанне ўяўляе празмерную значнасць для педагогікі, бо задача выхавання заключаецца ў тым, каб, абумоўліваючы ўласнае сталенне дзіцяці, фарміраваць у яго якасці суб'екта сацыялізацыі «з паўнацэннымі адносінамі да ўсяго існуючага».

Спецыфіка праяўленняў канкрэтных кампанентаў сацыяльнага вопыту ў малодшых школьнікаў і яе дынаміка такія, што мы палічылі некарэктным прасочваць яе, суадносячы з пэўным годам навучання. Не адмаўляючы значнасці самой вучэбнай дзейнасці і сацыяльных зносін дзяцей у школе (для малодшага школьніка), перш за ўсё, у школьным класе, мы дазваляем сабе сцвярджаць, што сацыяльны вопыт дзіцяці складаецца непрадказальна і асіметрычна, адносна неабумоўлена. І зафіксаваць дастаткова пэўныя яго вымярэнні можна толькі на працягу доўгай часовай дыстанцыі, якой з'яўляецца ўвесь перыяд пачатковай школы. Хоць гэта зусім не азначае, што асобныя зрухі ў тым ці іншым кампаненце сацыяльнага вопыту, дыялектычныя «скачкі» немагчыма заўважыць за больш кароткі часавы адрэзак, на працягу навучальнага года.

Гэта акалічнасць рабіла ў нашым даследаванні надзвычайна важным пры вывучэнні структурных кампанентаў сацыяльнага вопыту дзяцей не толькі метады назірання, аналізу прадуктаў дзейнасці малодшых школьнікаў, але і метады, якія дазваляюць вербальным шляхам выявіць характар сацыяльных уяўленняў, ведаў, сацыяльных праяўленняў.

Сучасная гуманістычная філасофія ўпэўнена прызнае, што ў арсенале чалавечага менталітэту існуюць пытанні, на якія ў агульнай форме адказаць нельга: яны патрабуюць індывідуальнага жыццёвага вопыту суб'екта. Усё пра жыццё канкрэтнага чалавека, увесь яго ўсведамлены і

неусведамлены сацыяльны вопыт з'яўляецца індывідуальным адказам на пытанні тыпу: што такое шчасце, каханне, сяброўства і інш.

У адказах на такія пытанні аб'ектаў не ўтрымліваецца (па азначэнню Гётэ) парфенома сацыяльнага вопыту чалавека. Адрасаваныя дзецым малодшага школьнага узросту, і таму спецыяльна метадычна арганізаваныя, такія пытанні, «вербальныя сітуацыі як сацыяльныя інварыянты жыцця» дазваляюць «зняць інфармацыю аб асаблівасцях праяўлення кампанентаў іх сацыяльнага вопыту». У дадзеным даследаванні мы ўжо звярталі ўвагу на гэту асаблівасць сацыяльнага вопыту малодшых школьнікаў: ён выражаецца перш за ўсё ў вербальных фермах (выказваннях, разважаннях, самахарактарыстыках). Акрамя падрабязна разгледжаных метадык такога роду, правядзем дадаткова тэю, што выкарыстоўваліся ў кантрольных класах. Так, характарыстыкі пазнавальнага кампанента сацыяльнага вопыту выявілі праектаваныя пытанні тыпу: «Больш за ўсё мяне цікавіць...», «Самая цікавая кніга тая, у якой...», аксіялагічнага кампанента – «Па-мойму, самае галоўнае ў жыцці – гэта...», «Па-мойму, грошы – гэта...», «Па-мойму, задавальненне – гэта...», камунікатыўнага кампанента – «Па-мойму, сябры – гэта», «Мой самы вялікі сакрэт...», дзейснага кампанента – «Калі б я быў (прэзідэнтам, дырэктарам школы, мамай, татам)...», «Што я зрабіў бы, каб усё мог...», «Самае цяжкае ў жыцці – гэта».

Напомним, што ў нашым даследаванні кантрольныя класы выконвалі функцыю своеасаблівага «натуральнага фону». Аналізуючы матэрыял, атрыманы ў кантрольных класах, мы мелі магчымасць фіксаваць, асноўныя фактары сацыяльнага жыцця малодшага школьнага ўзросту (сям'я, вучэбна-выхаваўчы працэс у школе, кампанія аднагодкаў, крыніцы масавай камунікацыі, матэрыяльна-рэчавае асяроддзе), вядома, фарміруе іх сацыяльны вопыт. У дадзеным выпадку мы мелі справу з прамым і ўскосным уздзеяннем наваколля і выхавання, спецыяльна не арантаванымі на задачы сацыяльнага самавызначэння асобы дзіцяці малодшага школьнага ўзросту. Самавыхаванне і, як яго вынік, выбарчыя адносіны асобы дзіцяці да прамых сацыяльных уздзеянняў акружаючага наваколля, у кантрольных класах не функцыянавалі.

**Суадносіны дынамікі кампанентаў сацыяльнага вопыту
малодшых школьнікаў
(у % ад агульнага ліку вучняў кантрольных класаў).**

Кампаненты сацыяльнага вопыту	Першы год навучання		Чацвёрты год навучання	
	Лік выбараў месца	Рангавае	Лік выбараў месца	Рангавае
Пазнавальны	8,0	3	32,0	2
Аксіялагічны	27,9	1	46,4	1
Камунікатыўны	2,5	4	6,4	4
Дзейнасны				

Прыведзеныя ў табліцы вынікі паказваюць, што вядучае месца ў сацыяльным вопыце дзяцей малодшага школьнага ўзросту на працягу ўсяго перыяду навучання ў пачатковай школе займае аксіялагічны кампанент. Ён раней іншых кампанентаў заявіў аб сабе, узбагачаючы і павялічваючы сваю значнасць за чатыры школьныя гады.

Цікавая дынаміка пазнавальнага кампанента сацыяльнага вопыту. За чатыры гады пачатковай школы яго паказчыкі павялічыліся ў 3,59 разоў ў суадносінах з другім кампанентам ён перамяшчаецца з трэцяга рангавага месца на другое.

Наадварот, камунікатыўны кампанент сацыяльнага вопыту, які паказвае на функцыянаванне ў дзяцей навыкаў сацыяльнага ўзаемадзеяння, павялічваецца толькі на 4,3%, к чацвёртаму класу ўступае па значнасці пазнавальнаму кампаненту.

Дзейнасны кампанент сацыяльнага вопыту малодшых школьнікаў дэманструе найменшую дынаміку, захоўвае на працягу ўсяго перыяду апошняе, чацвёртае, рангавае месца.

Атрыманыя дадзеныя яўна зафіксавалі ў якасці ўстойлівых: аксіялагічны кампанент (з тэндэнцыяй руху), камунікатыўны кампанент (з тэндэнцыяй інертнасці). Гэта разнакірункавасць, неадназначнасць кампанентаў сацыяльнага вопыту дзіцяці яўна ўказвае на сімптомы яго дынамічнасці як самаарганізуючай сістэмы.

Мы ўжо падкрэслівалі, што сацыяльны вопыт асобы як суб'екта сацыялізацыі (і дзіцяці малодшага школьнага ўзросту, у тым ліку) рэалізуецца перш за ўсё ў рэфлексіі, у адзінстве адначасовага праяўлення свядомай, несвядомай і эмацыянальных сфер псіхікі. Кожны кампанент сацыяльнага вопыту будзеца, такім чынам, з гэтых рэфлексіўных

праяўленняў. У сілу такой прыроды усе кампаненты сацыяльнага вопыту – велічыны пераменныя. Таму яны характарызуюцца як няўстойлівыя і нераўнамерныя.

Тэарэтычны аналіз такіх праяўленняў у метадалагічных адносінах з'яўляецца больш плённым на аснове ідэй сінэргетык (І.Прыгожын, І.Стэргерс, Г.Ніколіс, С.П.Курдзюмаў, А.А.Самарскі). Сінэргетыка (тэорыя самаарганізацыі) вывучае адкрытыя нелінейныя сістэмы і тлумачыць агульныя ўніверсальныя механізмы самаадвольнага ўзнікнення, адносна ўстойлівага існавання і самаразбурэння ўпарадкаваных структур. Кратка ахарактарызуем гэтыя механізмы.

Па-першае, існуе функцыянальная супольнасць працэсаў самаарганізацыі ў жывой і нежывой прыродзе, у сацыяльным жыцці і культуры. Дынамічная ўстойлівасць складаных працэсаў самаарганізацыі падтрымліваецца дзякуючы прытрымліванню законаў рытма (цыклічныя зломы выглядаюць так: уздым – спад – застоў – уздым).

Па-другое, усякі працэс самаразвіцця суправаджаецца вяртальнымі фазамі выпадковасцей (у тэрмінах сінэргетыкі – флуктуацый). Прынцып «парадак праз флуктацыі» (І.Прыгожын) не ўкладваецца ў рамкі прывычных ўяўленняў, але менавіта ён тлумачыць, што выпадковасць можа стаць асновай грунтоўнага выніку развіцця.

Па-трэцяе, для таго, каб выпадковасць стала самаарганізуючай структурай, трэба асобы стан самой сістэмы – няўстойлівасць, г.зн. асобая чулівасць да малых флукцый. Такім чынам, няўстойлівасць выступае як галоўны канструктыўны момант самаарганізуючай сістэмы.

Развіццё ідзе праз няўстойлівасць, выпадковасці, як бы рэзаніруючы іх і ўзбуджаючы.

Экстрапаляцыя гэтай канцэпцыі ў педагогіку, і канкрэтна на праблему выхавання малодшага школьніка як суб'екта сацыялізацыі, дазваляе пайсці ад традыцыйнага ўяўлення аб тым, што сацыяльны вопыт дзіцяці – вынік знешняга кіруючага ўздзеяння бацькоў, педагогаў, навакольнага асяроддзя – вынік прыкладзеных намаганняў. Веданне прынцыпаў сінэргетыкі прыводзіць да думкі, што слабае рэзананснае ўздзеянне (усведамленне асабістай значнасці, перажытая жыццёвая сітуацыя, учынак-выбар, аб якім не ведаюць дарослыя і інш.) можа аказацца ў шмат разоў мацнейшым і важнейшым для сацыяльнага вопыту дзіцяці, чым афіцыйная гутарка ў класе ці не падмацаваная ўласным спосабам жыцця натацыя бацькоў. Непазбежна ўзнікаючыя няўстойлівыя пераменныя (у нашым выпадку пазнавальны і камунікатыўны кампаненты сацыяльнага вопыту) прачынаюць дзейнічаць у якасці рэзанатараў. Ідэя рэзананснага развіцця пабуджае задумача над тым, што ў фарміраванні такой складанай і тонкай

систэмы, як сацыяльны вопыт асобы, важна не сіла знешняга ўздзеяння само па сабе, а яго «тапалогія», правільная прасторавая арганізацыя, г. зн. арганізацыя рэзананснага ўздзеяння.

У адпаведнасці з агульнымі прынцыпамі сінэргетычнай метадалогіі неабходна не проста ўключыць у поле зроку педагога-выхавальніка сацыялізацыю дзіцяці, арганізуючы мэтанакіраванае ўздзеянне, а спецыяльна ініцыяваць уласныя лініі сацыяльнага развіцця дзяцей, забяспечваючы ім пазіцыю суб'екта сацыялізацыі.

Бясспрэчна, прыведзены вышэй каментарый уяўляе сабой умоўную абстракцыю. У цэнтры нашай увагі прынята як бы асобная сістэма, якая развіваецца, нейкі тэарэтычна абагулены сацыяльны вопыт малодшага школьніка, які складаецца ў выніку іманентнага развіцця і разнастайных знешніх уплываў. Але гэта тэарэтычная мадэль дазволіла нам асэнсаваць карэсныя пытанні нашага даследавання: як пабудоваць адукацыйны працэс у пачатковых класах (своеасаблівы педагогічны «сцэнарый» у духу сінэргетыкі), каб сацыяльны вопыт дзіцяці, з аднаго боку, «жыве» па законах самаразвіцця, а з другога боку, уступае ў разнастайныя ўзаемаадносіны з культурай.

Абапіраючыся на заканамернасці сінэргетыкі, вызначым важныя для рэалізацыі нашага фарміруючага эксперымента патрабаванні да педагогічнага ўздзеяння ў працэсе выхавання малодшага школьніка як суб'екта сацыялізацыі, свайго роду ўнутраныя і знешнія дэтэрмінанты гэтага працэсу.

1. Паколькі асноўную ролю ў працэсе развіцця сацыяльнага вопыту дзіцяці як самаарганізуючай сістэмы выконваюць найбольш няўстойлівыя элементы, прадметам спецыяльнай педагогічнай увагі павінен стаць яго пазнавальны кампанент. З гэтага бачна, што пазнавальная дзейнасць малодшага школьніка выступае ва ўсёй значнасці менавіта таму, што яна павінна развівацца ў кантэксце жыццёвага вопыту дзіцяці, адказваць на рэальныя пытанні, якія задае яму жыццё.

2. Камунікатыўны кампанент (як няўстойлівы, але са слабай дынамікай) зможэ прагрэсіраваць, калі пазіцыю самавызначэння для малодшага школьніка педагогі будучы арганізуюць у калектыўнай дзейнасці, у тым ліку, і, галоўным чынам, у пазнавальнай. А гэта патрабуе спецыяльнага мадэлявання зместу навучання і самой яго інструментальнасці.

3. Дзейнасны кампанент сацыяльнага вопыту малодшых школьнікаў функцыянуе як устойлівы інертны пачатак. Гэта своеасаблівая «зона бліжэйшага развіцця» ў сацыяльным жыцці дзіцяці малодшага школьнага ўзросту. Большую частку сваіх сацыяльных уяўленняў, паняццяў, навыкаў, набытых рэакцый і ўстановак, якія склаліся, малодшы школьнік не паспеў

усявядомлена «адпрацаваць» у разнастайнай дзейнасці, а таму яны недастаткова структураваны, не выступаюць як устойлівая сукупнасць. Адсюль выхаванне пазіцыі суб'екта сацыялізацыі патрабуе расшырэння (педагогічнымі сродкамі) мажлівасцей для сацыяльных дзеянняў дзяцей.

4. Аксіялагічны кампанент сацыяльнага вопыту ў дзяцей малодшага школьнага ўзросту, які характарызуецца як устойлівы, з ярка выражанай тэндэнцыяй да развіцця, забяспечвае аснову для адзінства мэтанакіраванага выхавання, самавыхавання і натуральных, а таму неўпарадкаваных, уздзеянняў акружаючага дзіця наваколля. Выхаванне малодшага школьніка як суб'екта сацыялізацыі дапускае яго гатоўнасць да выбарчых адносін з сацыяльнымі ўздзеяннямі акружаючага наваколля і здольнасць да духоўнага будаўніцтва, да самаўдасканалення. А гэта патрабуе пастаяннай арыентацыі на пэўную іерархію каштоўнасцей. Кожны ўрок, сітуацыя гульні ці грамадска карысная праца – гэта сутнасці, пошук дзецымі сэнсу жыцця.

І калі пачатковы прыярытэт аксіялагічнага кампанента сацыяльнага вопыту складаецца ў малодшых школьнікаў пераважна за кошт стыхійных і спонтаных складаючых (выкарыстоўваючы тэрмін Л.Кальберга, «генетычны»), то ў працэсе навучання ў пачатковай школе ён абагачаецца і развіваецца ў значнай меры за кошт спецыяльна арганізаванай пазнавальнай дзейнасці, так як і яна абагачаецца каштоўнымі адносінамі да пазнання. Аксіялагічны кампанент сацыяльнага вопыту дзесяці-дзесяцігадовых дзяцей ужо выразна характарызуе кагнітыўны пачатак іх сацыяльнага жыцця.

Дзіця малодшага школьнага ўзросту жыве як быццам «у кропцы перасячэння», па меншай меры, дзвюх сістэм каштоўнасцей: нефармальнай (якая пануе дома, у свабодных зносінах) і афіцыйнай (якая прапануецца мэтанакіравана педагогічным уздзеяннем і дзяржаўнымі інстытутамі сацыялізацыі). Гэтыя сістэмы каштоўнасцей пастаянна ўзаемадзейнічаюць, уступаюць у супярэчнасці, часам гарманізуюць адна з адной. Пазіцыя самастойнага выбару ў арэале каштоўнасцей неабходна дзіцяці ўжо ў пачатковай школе.

Такім чынам, неабходна падкрэсліць, што станаўленне сацыяльнага вопыту дзяцей малодшага школьнага ўзросту, з аднаго боку, на ўзроўні асобных характарыстык патрабуе спецыяльнага мэтанакіраванага педагогічнага ўздзеяння, арганізаванага, адаптаванага ўплыву сацыяльнага асяроддзя, а з другога боку, гэтак жа актыўна мае патрэбу ў выбарчых адносінах дзяцей да гэтых знешніх уздзеянняў, якія выступаюць як вынік іх суб'ектыўнай падрыхтаванасці да самавыхавання.

Характарызуючы спецыфіку авалодання сацыяльным вопытам дзецьмі малодшага школьнага ўзросту, неабходна звярнуць увагу і на той факт, што ўзнікненне новай якасці сацыяльнага вопыту адбываецца (абапіраючыся на

заканамернасці працякання працэсаў самаарганізацыі ў адкрытых лінейных сістэмах, якой і з'яўляецца сацыяльны вопыт) адразу, раптам, як нешта агульнае, а не на частках. Таму, фіксуючы асаблівасці праяўлення асобных кампанентаў сацыяльнага вопыту, мы заўважылі, што пазіцыя аб'екта сацыялізацыі, якую дзіцяці малодшага школьнага ўзросту забяспечвае традыцыйны вучэбна-выхаваўчы працэс, як быццам стрымлівае яго сацыяльнае сталенне. Знешне рэгламентаваныя сацыялізуючыя ўздзеянні, якія не суадносныя з суб'ектыўнымі праявамі асобы, «інфатылізуюць» дзяцей, стрымліваюць асобныя кампаненты іх сацыяльнага вопыту на ўзроўні толькі колькасных набыткаў і пазбаўляюць яго таго самага запуску «раптам» як цэласнага якаснага скачка. Усё гэта робіць актуальным іншую канцэпцыю педагогікі, сацыялізацыі малодшых школьнікаў. Толькі асобна арыентаваны адукацыйны працэс у пачатковай школе мае шанс стаць выніковым спосабам сацыялізацыі дзяцей малодшага школьнага ўзросту.